

Сураи Ториқ

86-уми сураи Қуръон буда, дар Маккаи мукаррама нозил шуда,
аз 17-оят иборат аст.

Маънои асосии ин сура гирди имон ба баъс ва нушур давр мезанад, яъне инсон пас аз мурдан бори дигар зинда мешавад ва боз ба Аллоҳтаъоло рӯбарӯ меояд. Худованд инсонро мефармояд, ки бо дидаи таҳқиқ ба худ назар кунад, ки Офаридгор ӯро аз чӣ чизи ҳақир халқ намудааст. Модоме, ки одамро аз адам (нестӣ) ба вуҷуд овард, ба ӯ ақлу донишу биноию шунавой ва беҳтарин сурат дод, магар қодир нест ӯро аз сари нав зинда гардонад? Албатта, қодир аст ва будани ҳама мавҷудот аз иродаи он Зоти пок аст. Ана аз ҳамин иборат аст мундариҷаи мухтасари сураи мазкур.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллāҳи-р-Раҳмāни-р-Раҳīm

Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону
бениҳоят бораҳм аст.

وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ ﴿١﴾

Ва-с-самāи ва-т-тōриқ. 1.

1. Қасам ба Осмон ва қасам ба чиз (ситора)-е ки ба шаб падид
меояд.

Аллоҳтаъоло ба Осмону ба ситорагони дурахшанда, чуноне ки шаб зоҳир гашта ва дар рӯз махфию ниҳон мемонанд қасам ёд намудааст.

وَمَا أَدْرَاكَ مَا الطَّارِقُ ﴿٢﴾

Ва мā адрōка ма-т-тōриқ. 2.

2. Ва туро чӣ дононд, ки падидояндаи дар шаб чист?

Ин истифҳом (савол) ва такрори калимаи “ториқ” барои бузургдошт ӯст.

Дар забони арабӣ падид омадан ба ҳангоми шабро “ториқ” гӯянд. Яъне эй Мухаммад (с) аз куҷо медонӣ чист ториқ? Ояти зерин инро эзоҳ медиҳад:

النَّجْمُ الثَّاقِبُ ﴿٣﴾

Ан-наҷму-џ-џақиб. 3.

3. Ситораест дурахшон (шикофанда).

“Соқиб” ба маънои шикофанда, рахшанда ва инчунин сӯзандаи шайтон низ меояд.

Ситораҳо аз нуқтаи назари имконияти дидани онҳо бо чашми инсон ба ду гурӯҳ чудо мешаванд. Ситораҳои шабона ба чашм намоён ва нонамоён. Ситорагони гурӯҳи дувум дар асл мавҷуданд, аммо бо сабабҳои гуногун нури онҳо то сатҳи Замин намерасад, ё дурахши он хеле заиф буда, бо чашм дида намешавад. Дар ояти мазкур Парвардигор бо Осмону бо ситорае, ки нури он коинот ва қабати ҳавои Заминро (атмосфераро) рахна зада (шикофта), ҳангоми шаб падид меояд ва рӯзона ғоиб мегардад, қасам хӯрдааст.

Баъзе муфасссирони олиқадр гуфтаанд, ки ба махсус гардонидани соқиб ба ситораи алоҳида зарурат нест. Баъзе гуфтаанд, мурод аз соқиб - Зухал аст, ки хеле мунаввар аст. Дар асл Зухра мунаввартар аст. Валлоҳу аълам. Ин қадар қасами таъкидӣ барои он аст, ки хабари оянда муҳим аст. Ояти зер ҷавоби қасам аст.

إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ ﴿٤﴾

Ин куллу нафси-л ламмаъалайҳа ҳафиъ.4.

4. Ҳеҷ шахсе нест, магар ўро фариштае ниғаҳбон бошад.

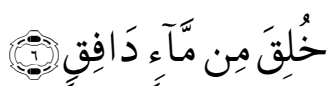
Баъд аз қасам ёд кардан Худованд гуфтааст, ки ҳеҷ нафсе бе ниғаҳбоникунанда нест. Яъне инсон гумон набарад, ки ў танҳо аст, не! Бар ў ниғаҳбоне-посбоне аз ҷинси фаришта низ ҳаст. (Нигаред ба шарҳи ояти 11-ўми сураи "Инфитор") Вақто чунин аст...

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ ﴿٥﴾

Фал янъури-л-инсāну мим ма хулиқ.5.

5. Пас, инсон бояд бубинад, ки аз чӣ офарида шуда аст:

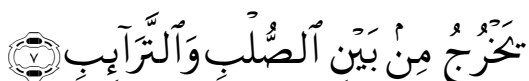
Эй инсони мағрур, боре чашмонатро кушову бар худ бингар, ки Худованд туро аз чӣ офаридааст? Ибтидои инсон аз чист? Ояти зер эзоҳ медиҳад.

Хулиқа мим мӕиӆ дӕфиқ. 6.

6. аз оби (нутфаи) қаҳанда офарида шуда аст,

Яъне инсон аз омехтаи оби шаҳвати қаҳанда офарида шудааст. Оё инсон ин ҳақиқатро медонад. Он об аз кучо хориҷ мешавад? Ояти зер, иншоаллоҳ, ба ин савол равшанӣ меандозад:...

Яхруҷу мим байни-с-сулби ва-т-тароиб. 7.

7. ки аз миёни пушт (-и падар) ва устухонҳои сина (-и модар) мебарояд.

Дар баъзе тафсирҳо тарҷимаи ояти мазкура чунин ба чашм мерасад: “Ки мебарояд аз миёни пушти мард ва устухони синаи зан”.

Дар луғат ва тафсирҳо калимаҳои “сулб” ва “тароиб” ба маъноҳои гуногун истифода шудаанд. Назди олимони машҳур мақбултараш ин аст, ки “сулб” чун сутунмӯҳра ва “тароиб” чун маҷмӯи устухонҳои қафаси сина (тӯш) тарҷума шудаанд. Инчунин ба хос гардонидани (сулб) ба миёнпушти мард ва (тароиб) ба қафаси синаи зан зарурат нест. Бинобар ақидаи баъзе олимон, мақсад аз истифодаи калимаҳои “сулб” ва “тароиб” дар ин оят киноя аз тамоми бадани инсон аст. Аммо сабаби зикри хоси ин ду узв чунин аст: Узвҳои асосие, ки дар тавлиди мании марду зан иштирок мекунанд, байни ин ду узв ҷойгиранд.

Баъзе олимон бар ин ақидаанд, ки дар оят зикри сутунмӯҳра ва тӯш киноя аз ҷойгиршавии узви хоси тавлидкунандаи манӣ дар ҷисми инсон аст. Ин узвро мутахассисон тухмдон меноманд. Дар марҳилаи муайяни инкишофи ҷисми инсон дар батни модар тухмдон, байни сутунмӯҳра ва тӯш ҷойгир мешавад. Дар ҳақиқат, тухмдон бо тамоми узви инсон алоқаи зич ва таъсири мутақобил дорад ва дар тасарруфи хоси майна ва ҷонишини он ҳароммағз қарор дорад. Хулоса, инсон як махлуқи мураккаби илоҳӣ буда, то ҳадди охир донистанашаванда аст ва ҳамчу як муаммо ба мо боқӣ мемонад.

Бинобар ин, баъзе мутахассисони зистшинос (биолог) баъди таҷрибаҳои зиёд ва натиҷаи дилхоҳ нагирифтани он аз рӯи

инсоф ба очизии худ иқрор намудаанд ва мусулмон шуданд. Мо аҳли тавҳид ба зоҳири ин ояти мазкур имони комил дорем. Аллоҳтаъоло фармудааст, ки мо инсонро аз оби байни сутунмуҳра ва устухонҳои қафаси сина хориҷшуда офаридем.

Хулоса, Худованди қодиру тавоно инсонро аз чунин чизи ҳақиру паст халқ намудааст, инсони бохирадро лозим аст сари ин ҳақиқат андеша кунад. Барои ӯ дигар кибру ғурур варзидан лойиқу зебанда нест. Аллоҳ донотар аст.

إِنَّهُ عَلَىٰ رَجْعِهِ لَقَادِرٌ ﴿٨﴾

Иннаҳу ʿалā раҷъихи ла қодир.8.

8. Ҳаройина, Худованд дар бозгардонидани одамӣ тавоноист.

Мурод аз "боз гардонидан" дар ин оят зинда гардонидани инсон баъд аз марг дар рӯзи қиёмат аст. Барои Худое, ки тавонист дар аввали халқи инсон аз қатраи оби палид (мании марду зан) як инсони комилу зеборо биофарад, аз нав зинда гардонидани пас аз марг душворие надорад.

Ояти мазкур инсонро ҳидоят ба он мекунад, ки зинда шудани баъди маргро эътироф кунад. Бинобар ин, дар хусуси аз сари нав зинда гардонидани инсон баъд аз марг тааҷҷуб ва инкор кардан ҳаргиз шоиста нест, зеро ӯ таъоло бар ҳама чиз қодир аст. Ин ҳамаро ба дил бояд тасдиқ кард. Зеро ин ки:...

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ ﴿٩﴾

Явма тубла-с-сарр. 9.

9. Рӯзе, ки пӯшидагӣҳои мардумро имтиҳон карда шавад,

Худованд рӯзи қиёмат дилҳоро имтиҳон мекунад. Сирру асрор, мақсаду маром, розу ниёз ва ақидае, ки дар дилҳо нуҳуфтааст, ошкор кунад ва парда аз рӯйи онҳо бардорад.

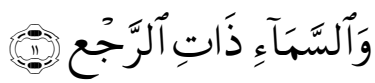
فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ ﴿١٠﴾

Фа ма ʿлаҳ миң қуввати-в ва лā нāсир. 10.

10. пас, набоишад одамиро (дар он рӯз) ҳеҷ қуввате ва на ёридиҳандае.

Яъне гунаҳкорон дар он рӯз на дорои қуввате мебошанд, ки аз ин ҷазоҳо худашонро муҳофизат кунанд ва на касе метавонад онҳоро ғимоят кунад ва аз ҷазо наҷот диҳад. Эй, он касоне, ки аз

итоати Худованд рӯй тофтаед! Дар дунё ба қувваи зӯру бозуи худ, ки онро ҳам Худо ба шумо дода аст, меболидед ва бо он сарвату боигарию мансабу рафиқони дунёпарастии худ ғурур меварзидед! Акнун кучоанд онҳо, ки ба шумо дасти ёрӣ дароз кунанд ва аз ин саҳтиҳои азоб шуморо наҷот диҳанд? Ҳайҳот-ҳайҳот, ки ҳеҷ кас ва ҳеҷ чиз наметавонад шуморо наҷот диҳад! Магар фазли Худованду амалҳои солаҳи шумо.

Ва-с-самъи зāti-р-раҷъ. 11.

11. Қасам ба Осмони соҳиби борони бозгардондаи фурурезанда -
"Раҷъ" - бозгардандаро гӯянд, бухоре, ки аз обҳо ба боло баромада, ба абрҳо мубаддал мегарданд, боз борон шуда, ба Замин бармегарданд. Худованд ба чунин Осмони фурурезанда қасам ёд намудааст. Ва инчунин:...

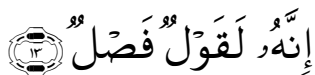

Ва-л-аръи зāti-с̣-садъ. 12.

12. ва қасам ба Замини дорои шикофтаҳо,

Дар ин оят гиёҳу растаниҳое, ки бо қудрати Ё таъоло дар фасли тирамоҳ хушк шуда ва дар баҳорон Заминро шикофта, аз сари нав зинда шуда, нашъунамо мекунанд, дар назар дошта шудаанд.

Ибни Аббос (р.) гуфта: "Аллоҳтаъоло ба Осмоне, ки барои махлуқот оби раҳмат мерезад ва ба Замине, ки барои махлуқоти Ё таъоло ҷумлаи наботот ва меваҳоро мерӯёнад, ки ҳарду (Осмону Замин) мисли падар ва модар барои махлуқот хизмат намуда, тамоми неъматҳо ва хайроти оро пайдо мекунанд ва ҳама ин сабаби бақои инсонҳо ва дигар махлуқот мегарданд, қасам ёд намудааст". Шояд давоми сухани Ибни Аббос (р.) мисоле бошад, ки инсонҳо ҳам мисли ин растаниҳо, чун муҳлаташон ба охир расад, мемиранд ва боз дар рӯзи растохез (қиёмат) Худованд бо амри Худ онҳоро, яъне одамиро аз сари нав зинда мегардонад. Ояти зер ҷавоби қасам аст.

Иннаҳу лақавлун фасл. 13.

13. ки ҳаройина, Қуръон ҷудокунандаи ҳақ аз ботил аст -

Мурод аз қасам таъкиди ин маъно аст, ки албатта, Қуръон китобу сухани ҷудокунандаи ҳақ аз ботил аст. Он чӣ ки Қуръон гуфт, ҳақ аст ва ҳама ахбороташ ҳатман ба вуқӯъ мепайвандад.

وَمَا هُوَ بِأَهْزَلٍ

Ва ма ҳува би-л ҳазл. 14.

14. ва он сухани беҳуда нест!

Яъне Қуръон сухани Аллоҳтаъоло буда, он ҳазлу мазох нест. Барои инсон лоиқу сазовор аст, ки аз ин панди судманд истифода кунаду роҳи дурустро ёбад. Локин мункирони (инкоркунандагони) Қуръон бошанд:...

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا

Иннаҳум якидуна кайдā. 15.

15. Ҳаройина, кофирон ба навъе фиреб мекунанд-

Мурод аз фиребгарон мушрикони Маккаанд, ки барои расидан ба мақсадҳои худ, яъне дурӯғ пиндоштани Қуръон ва ботил кардани шарияти Муҳаммад (с.) ҳилаву найранги бисёре то ки нури Аллоҳтаъоло (Қуръон)-ро хомӯш созанд ба кор мебарданд. Локин-Ман,- меғӯяд Ӯ таъоло:...

وَأَكِيدُ كَيْدًا

Ва акиду кайдā. 16.

16. ва Ман (ҳам) ба навъе макри онҳоро тадбир мекунам

Он мушрикон намедонистанд, аниқтараш доништан ҳам намехостанд, ки ин ҳилаву найрангҳои онҳоро ботилкунандае ҳаст ва онҳо мувофиқи дилу нияту аъмолашон ҷазо мегиранд. Макру ҳила аз тарафи банда аст. Аммо аз тарафи Аллоҳтаъоло бошад, онро "мушокала"- меғӯянд, яъне мувофиқи макру ҳилашон ҷазо додан. Яъне Худо ҳилаҳои онҳоро чунон тадбир мекунад, ки дигар имкон надоранд, онро рад кунанд. Ояти зер барои мушрикон ҳам ваъид аст, ҳам таҳдид:...

فَمَهْلِ الْكَافِرِينَ أَمْهَلُهُمْ رُؤِيْدًا

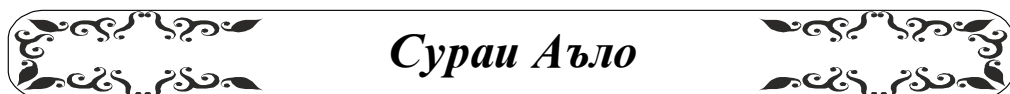
Фа маҳҳили-л-кафирина амҳилҳум рувайдā. 17.

17. Пас, ту (эй Муҳаммад) кофиронро муҳлат деҳ ва онҳоро чанде фуру гузор.

Яъне барои ба азоб гирифтор намудани кофирон шитоб наkun ва аз ҳаракатҳои ношоистаи онҳо парешон нашав, рӯзе чанд сабр kun ва муҳлат бидеҳ. Он гоҳ бинанд, ки натиҷа чи мешавад. Чун муҳлаташон даррасад, аз дасти аҷал гурехта наметавонанд ва бо зудӣ мебинанд, он чиро, ки Ман ба онҳо анҷом медиҳам.

Худовандо, аз шарри кулли онҳое ки дар замириҳои худ ба Исломи азиз ғаразе пинҳон доранд ба Ту паноҳ мебарем.

Анҷоми сураи «Ториқ». Ва лиллоҳил ҳамд.

87-уми сураи Қуръон буда, дар Маккаи мукаррама нозил шуда, аз 19 оят иборат аст.

Дар аввали сураи "Аъло" аз шаъну шукӯҳ ва баъзе сифатҳои Парвардигор, ки аз ҳама мавҷудоти олам болотару бартар аст, сухан меравад. Баъд оиди ваҳдонияти Аллоҳтаъоло далелҳо оварда мешавад. Давоми сура аз Қуръон ва осон будани ҳифзи он барои Расулulloҳ (с) маълумот медиҳад. Ичунин дар сура мавъизае ҳаст, ки дили зиндаи аҳли имону саодат аз он нафъ мебарад.

Охири сура аз сифатҳои шахсоне, ки ба гурӯҳи "наҷотёфтагон" дохиланд, хабар медиҳад. Ин буд, иншоаллоҳ, маълумоти мухтасар дар шаъни сураи "Аъло".

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Бисмиллаҳи-р-Раҳмани-р-Раҳим

Оғоз мекунам ба номи Худованде ки беандоза меҳрубону бениҳоят бораҳм аст.

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى

Саббиҳисма Раббика-л-аълā.1.

1. Номи Парвардигори худро, ки аз ҳама мавҷудот бартар ва болотар аст, ба покӣ ёд kun.

Ба ҳазрати Муҳаммад (с) хитоб омад, ки эй паёмбар, ту Парвардигори худро аз ҳар ҷиҳат ба сифате, ки хоси Ёст, яъне аз